

Tomasz Kozłowski, Jan Olszek

Internowani w stanie wojennym : dane statystyczne

Pamięć i Sprawiedliwość 9/2 (16), 507-510

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Internowani w stanie wojennym. Dane statystyczne

Jedną z głównych form represji podjętych przez władze PRL w związku z wprowadzeniem w nocy z 12 na 13 grudnia 1981 r. stanu wojennego były internowania. Wykazy osób do nich przeznaczonych były w 1981 r. na bieżąco aktualizowane. We wrześniu zakładano objęcie operacją ok. 13 tys. osób (w tym 50 proc. miał stanowić „element kryminalny”)¹. W grudniu do komend wojewódzkich MO oddelegowano grupy funkcjonariuszy, którzy wspierali przygotowania do akcji „Jodła” i powiązanych z nią operacji. Wtedy też ustalono ostateczne listy osób przewidzianych do zatrzymania².

W czasie pierwszej części tej akcji (do 22 grudnia 1981 r.) zatrzymano i umieszczono w ośrodkach internowania 5179 osób. W sumie w czasie trwania stanu wojennego wydano 10 132 decyzje o internowaniu. Ta forma represji dotknęła przede wszystkim działaczy NSZZ „Solidarność”, organizacji opozycyjnych, a także dziennikarzy, naukowców i artystów, których władza postrzegła jako stanowiących zagrożenie dla porządku publicznego. Internowano również członków poprzedniego kierownictwa PZPR z Edwardem Gierkiem na czele³. To samo spotkało także nieznaną liczbę kryminalistów.

Początkowo internowania spełniały funkcje prewencyjne, służyły unieszkodliwieniu osób uznawanych przez władze PRL za niebezpieczne. Następnie stosowano ten środek także wobec osób zaangażowanych w działalność opozycyjną, w stosunku do których nie dysponowano materiałem dowodowym, wystarczającym do formalnego postawienia zarzutów. Pierwsze spośród internowanych osób zostały wypuszczone jeszcze przed świętami Bożego Narodzenia w 1981 r., ostatnie – 23 grudnia 1982 r., niedługo przed zawieszeniem stanu wojennego⁴. W stosunku do przebywających w ośrodkach stosowano naciski różnego rodzaju, nakłanianie do podpisania tzw. lojalki bądź zobowiązania do współpracy z SB. Niektórym proponowano wydanie zezwolenia na wyjazd za granicę wraz z najbliższą rodziną.

¹ Tezy w sprawie przygotowania resortu spraw wewnętrznych do wprowadzania stanu „W” (na posiedzenie KOK) [w:] *Operacja „Lato-80”: preludium stanu wojennego: dokumenty MSW 1980–1981*, red. P. Raina, M. Zbrożek, Pełplin 2003, s. 246–248.

² G. Wołk, *Ośrodki odosobnienia w Polsce południowo-wschodniej (1981–1982)*, Rzeszów 2009, s. 19.

³ A. Paczkowski, *Wojna polsko-jaruzelska. Stan wojenny w Polsce 13 XII 1981 – 22 VII 1983*, Warszawa 2006, s. 91–93; *Stan wojenny w Polsce 1981–1983*, red. A. Dudek, Warszawa 2003, s. 18.

⁴ A. Paczkowski, *Wojna polsko-jaruzelska...*, s. 18.

Poniższy dokument zawiera informacje dotyczące osób internowanych. Dowiadujemy się z niego o strukturze wieku, płci, zawodu i wykształcenia. Szczególnie interesujące wydają się nieznanne wcześniej dane dotyczące przynależności organizacyjnej tych osób. Przykładowo w przypadku członków Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Rolników Indywidualnych „Solidarność”⁵ dotychczas nie była znana dokładna skala podjętych represji wobec jego działaczy.

⁵ Zob. A. Kura, *Ocena, skala i formy represji wobec działaczy rolniczej „Solidarności”*, „Rocznik Historyczny Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego” 2007, nr 23, s. 173. W literaturze mówi się o 125 osobach, które trafiły do ośrodków odosobnienia w ciągu kilku pierwszych tygodni stanu wojennego (A.W. Kaczorowski, *Kościół wobec wsi. Duszpasterstwo rolników [w:] Kościół i społeczeństwo wobec stanu wojennego*, red. W.J. Wysocki, Warszawa 2004, s. 114).

1982 grudzień 23, Warszawa, Notatka dotycząca osób internowanych w stanie wojennym, opracowana w Biurze Śledczym MSW

Dane osobowo-poznawcze internowanych w okresie stanu wojennego

1. W okresie stanu wojennego wydano ogółem 10 132 decyzje o internowaniu. Dotyczyły one 9 736¹ osób w tym:

1 008 kobiet

8 728 mężczyzn

2. Struktura wiekowa internowanych:

– do 25 lat	1 446	14,85%
– 26–40 lat	5 636	57,89%
– 41–60 lat	2 568	26,38%
– ponad 60 lat	89	0,88%

3. Internowani legitymowali się wykształceniem:

– podstawowym	1 414	14,52%
– zasadniczym zawodowym	2 545	26,14%
– średnim	3 453	35,47%
– wyższym	2 324	23,87%
w tym: wyższym technicznym	302	

4. Struktura zawodowa internowanych⁵:

– pracownicy fizyczni	4 162 osoby	42,75%
– pracownicy umysłowi	3 814 osób	39,17%
w tym: prac[ownicy] naukowci	361	
– chłopci	298	3,06%
– studenci	463	4,76%
– uczniowie	85	0,87%
– renciści i emeryci	132	1,35%
– inni niepracujący	536	5,51%
– pozostali	246	2,53%

5. Przynależność organizacyjna internowanych²:

– członkowie PZPR	335 osób	3,44%
– ZSL	56	0,58%
– SD	48	0,49%
– organizacji młodzieżowych (poza NZS)	76	0,78%
– czł[onkowie] NSZZ „Solidarność”	7 844	80,57%
w tym: działacze komisji zakładowych	1 861	
czł[onkowie] zarządów regionalnych	808	
czł[onkowie] Komisji Krajowej	78	

¹ 396 decyzji wydano w odniesieniu do osób, które zostały ponownie internowane po uprzednim zwolnieniu z ośrodka odosobnienia [przypis oryginalny].

² Dane według stanu na dzień, w którym nastąpiło internowanie.

– czł[onkowie]		
NSZZ „Solidarność” RI ³	333	3,42%
w tym: działacze szczebla regionalnego i centralnego	155	
– członkowie NZS	410	4,21%
w tym: działacze uczelniani	192	
działacze szczebla centralnego	13	
– członkowie innych związków zawodowych	23	0,24%
– niezrzeszeni	993	

6. W stosunku do 424 osób uchylono decyzje o internowaniu na skutek zastosowania wobec nich aresztu tymczasowego.

Źródło: AIPN, 1585/1061, k. 179–181, oryginał, mps.

³ Prawidłowa nazwa: NSZZ RI „Solidarność”.